

BORBA ZA VOJARNE I ORUŽJE U OSIJEKU 1991. GODINE

Ivan Mihanović *

UDK: 355.432.1(497.5 Osijek)“1991”
355.45(497.5 Osijek)“1991”
355.48(497.5 Osijek)“1991”

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 29. III. 2016.

Prihvaćeno: 26. V. 2016.

SAŽETAK

Obrana Osijeka predstavlja jednu od epizoda u obrani istočne Hrvatske 1991. godine. Članak govori o borbama za vojarne i vojne objekte te naoružanje JNA na području Osijeka i okolice u rujnu 1991. Osvajanje vojarni, tzv. „bitka za vojarne“, odnosno „bitka za oružje“, jedan je od ključnih događaja u obrani grada Osijeka, ali i Republike Hrvatske. Hrvatske su snage u tim borbama postigle znatan uspjeh zaposjevši naoružanje Osječke partizanske brigade Teritorijalne obrane i prisilivši 12. proletersku mehaniziranu brigadu JNA na odlazak iz grada i iz svih vojnih objekata. Ta su postignuća presudno djelovala na daljnji tijek obrane grada omogućivši hrvatskim snagama dodatno učvršćenje crte njegove obrane, a time i ostanak Osijeka na neokupiranom dijelu hrvatskoga teritorija za vrijeme Domovinskog rata.

Ključne riječi: bitka za vojarne, vojni stacionar u Tvrđi, vojarna Maršal Tito, vojarna Narodni heroj Milan Stanivuković, skladište Lug, Poligon C.

UVOD

Prije Domovinskog rata Osijek je bio središte Općine Osijek i Zajednice općina Osijek. Općina Osijek bila je jedna od četiriju općina čiji se teritorij smatra dijelom reljefno homogenog prostora hrvatskog Podunavlja (Živić 2003: 64). Općina je 1991. imala ukupno 165.253 stanovnika, a sam grad 104.761 stanovnika. Prema nacionalnom sastavu, u Općini Osijek je tada živjelo 67,1% (110.934) Hrvata, 20% (33.146) Srba i 8% (8351) Jugoslavena. U gradu Osijeku živjelo je 70,9% (74.254) Hrvata, 15,2% (15.985) Srba i 5,7% (6015) Jugoslavena (Crkvenčić-Bojić 1992: 146–147). Kao dio teritorija koji je jedini imao granicu s Vojvodinom odnosno Srbijom, Osijek je, uz Vukovar i Vinkovce, 1991. bio na posebno snažnom udaru velikosrpske agresije. S porastom međuetničke napetosti i učestalih sukoba Jugoslavenske narodne armije

---

* Ivan Mihanović, mag. (educ.) hist. (ivanmihanovic@yahoo.com), doktorand je povijesti na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu.

(JNA), pobunjenih Srba i hrvatskih snaga diljem Hrvatske 1991. godine, sukobi su bili sve češći i u istočnoj Slavoniji. U tom kontekstu, budući da se nalazi na Podravskoj magistrali i na plovnom dijelu rijeke Drave, Osijek je bio važna točka za napredovanje agresora prema unutrašnjosti Hrvatske.¹

U rujnu 1991. Osijek su branili pripadnici 106. brigade (br.) Zbora narodne garde (ZNG), dva bataljuna 3. br. ZNG-a, dvije čete Specijalne jedinice policije (SJP) Policijske uprave (PU) Osijek, nekoliko četa Narodne zaštite (NZ) i jedna četa Hrvatskih obrambenih snaga (HOS) preimenovana u 3. bataljun 106. br. ZNG-a.² Osijek je bio središte Policijske uprave Osijek, a u istočnoj Slavoniji je do lipnja 1991. postojala još jedna policijska uprava – PU Vinkovci (Marijan 2013: 14).³ U veljači 1991. započele su prve aktivnosti oko utemeljenja specijalnih postrojbi policije u Osijeku,⁴ a početkom ožujka i službeno je osnovana Specijalna jedinica PU Osijek (Rakić 2009: 63). Početkom travnja 1991. na općinskoj su razini osnovani nenaoružani Dragovoljački odredi Narodne zaštite (Najman *et al.* 2002: 81). U lipnju 1991. osnovane su prve vojne postrojbe u Osijeku: 1. bataljun 3. brigade Zbora narodne garde (ustrojen početkom lipnja, a 29. travnja 1991. osnovana je brigada) te 1. i 2. bataljun 106. brigade ZNG-a (28. lipnja 1991.) (Lucić 2012: 58).⁵ Prvi zapovjednik tih brigada bio je Eduard Bakarec, bivši komandant Osječke partizanske brigade Teritorijalne obrane (TO) (Lucić 2012: 62; Koledić 1992: 13).⁶ Postrojba HOS-a, koja je sudjelovala u zauzimanju vojnoga skladišta Lug i Poligona C, bila je u Čepinu.⁷ Budući da je Osijek bio sjedište obrane istočne Hrvatske, ondje je 18. srpnja 1991. osnovano Zapovjedništvo ZNG-a za istočnu Slavoniju, koje je započelo djelovati 21. srpnja kao Štab za obranu Slavonije i Baranje (Marijan 2013: 24).⁸

Istočna Slavonija i Osijek bili su na području Centralnog vojišta – 1. vojne oblasti (VO) sa sjedištem u Beogradu, a na području odgovornosti 17. korpusa Kopnene

¹ Hrvatska (dalje: HR) – Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb (dalje: HMDCDR) – Zbirka memoarskog gradiva (dalje: 17), inv. br. 2077a, Vladimir Šimić, Eduard Bakarec, Osijek u Domovinskom ratu – analiza događaja 1990.–1991., Osijek, 2011., str. 6.

² HR-HMDCDR-17, inv. br. 3537, Josip Talapko, Oslobođanje vojarni, Osijek, 2013., str. 25.

³ PU Vukovar se izdvojila u zasebnu upravu 19. lipnja 1991., a PU Županja 1. rujna 1991.

⁴ HR-HMDCDR-17, 2077a, Osijek u Domovinskom ratu, str. 85.

⁵ Službeni datum osnutka 106. br. ZNG-a je 29. lipnja 1991., ali su prva dva bataljuna podignuta dan ranije. HR-HMDCDR-17, inv. br. HDD2-37, Intervju s Eduardom Bakarcem, 3. srpnja. 2015.; HR-HMDCDR-17, 2077a, „Osijek u Domovinskom ratu”, str. 89.

⁶ HR-HMDCDR-17–HDD2-37, Intervju s Eduardom Bakarcem, 3. srpnja 2015.

⁷ HR-HMDCDR-17, 2077a, Osijek u Domovinskom ratu, str. 28.

⁸ Do sredine rujna 1991. korišteno je više naziva: Krizni štab za Slavoniju (i Baranju), Regionalni krizni štab za Slavoniju (i Baranju) i Zapovjedništvo ZNG-a za istočnu Slavoniju (i Baranju). Od 19. rujna do 7. studenoga 1991. rabio se naziv Zapovjedništvo obrambenih snaga istočne Slavonije i Baranje, iako je od 30. rujna 1991., kad je donesena Odluka predsjednika RH dr. Franje Tuđmana o vojnopodručnoj podjeli Republike Hrvatske, službeni naziv tog tijela bio Zapovjedništvo 1. operativne zone (ili Zapovjedništvo Operativne zone Osijek). Nakon 7. studenoga u uporabi je bio naziv Zapovjedništvo HV Operativne zone Osijek.

vojske JNA, koji je pripadao 1. vojnoj oblasti. Sjedište korpusa bilo je u Tuzli, a komandant je bio general-major Savo Janković. U susjednoj Vojvodini bio je 12. korpus JNA sa sjedištem u Novom Sadu, čije su jedinice, pod komandom general-majora Mladena Bratića, napadale Osijek s (jugo)istoka i sjevera (Baranje). Budući da su se nalazili u prvom strategijskom pojasu obrane Jugoslavije, ti su korpusi trebali biti usmjereni na vanjske napade na Jugoslaviju iz Mađarske pa su zbog toga bili među jačim korpusima Oružanih snaga Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (OS SFRJ) (Marijan 2013: 26–27). Jedinice JNA i Teritorijalne obrane sjeverno od Osijeka bile su organizirane u Operativnoj grupi (OG) Baranja.

U Osijeku se nalazila Komanda zonskog i općinskog štaba Teritorijalne obrane te sjedište Garnizona JNA i 12. proleterske mehanizirane brigade (pmbr.) A klasifikacije JNA. Komanda 12. pmbr. bila je u vojarni Narodni heroj Milan Stanivuković (Najman *et al.* 2004: 302). Brigada je u Osijeku i užoj okolici bila razmještena u vojarnama Narodni heroj Milan Stanivuković i Maršal Tito, te u vojnom stacionaru u Tvrđi i, malo južnije, u Domu JNA i garnizonskom vojnom skladištu Lug kraj Čepina, jugozapadno od Osijeka, te na vojnom Poligonu C južno od Osijeka, kraj Brijesta.⁹ Nakon prvih višestranačkih izbora u Hrvatskoj, JNA je u svibnju 1990. naoružanje iz skladišta Teritorijalne obrane u cijeloj Hrvatskoj, pa tako i na području Osijeka, oduzela i stavila ga pod svoj nadzor. Cjelokupno naoružanje Teritorijalne obrane Osijek nalazilo se u vojnom skladištu Lug.¹⁰

Sve do konca lipnja 1991. JNA je u Hrvatskoj koristila mirnodopske snage i djelovala u skladu s načelima djelovanja u izvanrednim prilikama. S napadom na Sloveniju, JNA je počela djelovati prema ratnim planovima. Nakon neuspjeha u Sloveniji, izrađen je novi plan koji je, povlačenjem iz Slovenije, trebao istovremeno razriješiti situaciju i u Sloveniji i u Hrvatskoj. Početkom srpnja na granici sa Srbijom, tj. Vojvodinom, postavljene su četiri mehanizirane brigade (mbr.): pančevska 51. mbr. (u srpnju pridružena 12. korpusu) zauzela je most Erdut – Bogojevo, subotička 36. mbr. (12. korpus) ušla je u Baranju, a beogradska 1. proleterska gardijska mehanizirana brigada (pgmbr.) i srijemskomitrovačka 453. mbr. kod Šida. Na osnovi plana saveznog sekretara za narodnu obranu SFRJ, generala Veljka Kadijevića, da JNA isprijeka i zaposjedne dijelove hrvatskog teritorija (Bihać – Karlovac – Zagreb, Gradiška – Virovitica, Knin – Zadar, Mostar – Split, istočna Slavonija) (Kadijević 1993: 135), Komanda 1. vojne oblasti 7./8. srpnja 1991. izdala je zapovijed o angažiranju snaga u Slavoniji radi napada 9. srpnja, a s ciljem izbijanja na pravac Virovitica – Pakrac – Kutina. Zapovijed se odnosila na glavne snage 1. vojne oblasti: 1. pgmbr., 51. mbr. i dijelove 12. pmbr. (Marijan 2012: 253–257). Zadaća glavnine snaga 12. korpusa, zajedno s Operativnom grupom Baranja, bila je pritiskati Osijek i vezivati hrvatske postrojbe na osječko-valpovačkoj bojišnici (Marijan 2013: 29). Na koncu, zapovijed nije izvršena (vjerojatno) zbog Brijunske deklaracije od 7. srpnja, kojom je određena tromjesečna odgoda (moratorij) primjene odluke o hrvatskom osamo-

⁹ Jugoistočno od Osijeka, u Tenji, nalazio se Topolik, još jedno manje vojno skladište. Tom skladištu hrvatske snage nikada nisu ostvarile pristup.

¹⁰ HR-HMDCDR-17, 2077a, Osijek u Domovinskom ratu, str. 9, 48.

staljenju. Iako je ta zapovijed propala, vojni vrh je 25. srpnja donio direktivu vezanu uz povlačenje JNA iz Slovenije, kojom je definirano ponašanje i djelovanje JNA u slučaju slovenskog i/ili hrvatskog uključivanja u sukob (Predsjedništvo SFRJ je 18. srpnja 1991. donijelo odluku o povlačenju JNA iz Slovenije). Predviđen je napad od Srijema prema Varaždinu i Mariboru, te od Bosanske krajine preko Banovine do Novog Mesta i Ljubljane, i kroz zapadnu Hercegovinu. U Slavoniji, u slučaju hrvatskog uključivanja u sukob, planiralo se podravskim pravcem prodrijeti do Virovitice, tj. posavskim do Kutine (Marijan 2012: 257–258). Tijekom srpnja Osijek s okolicom bio je jedan od glavnih predmeta kojim su se bavila izvidnička i obavještajna tijela Komande 17. korpusa radi promatranja i prikupljanja podataka o hrvatskim snagama na teritoriju Korpusa (Marijan 2006: 85).

Početak i sredinom kolovoza najveća ugroza u sigurnosnom smislu na osječkom području bila je na pravcu Bijelo Brdo – Sarvaš, Tenja, te u Baranji oko Belog Manastira, a oko Osijeka uočena su intenzivna kretanja 12. pmb. JNA koja se grupirala na Poligonu C. Nakon okupacije Baranje 22. kolovoza, crta obrane sjeverno od Osijeka pomaknula se do prigradskih naselja na lijevoj obali Drave, Tvrdavice i Podravlja. Zauzimanjem tog dijela hrvatskoga teritorija i uvođenjem novih snaga JNA je dodatno poboljšala položaj i stvorila preduvjete za potpuno okruživanje Osijeka oko kojega se, kao i oko susjednog Vukovara, sve više stezao обруč (Marijan 2004: 103–107). Komandant Janković je 26. kolovoza 1991. pretpostavio da će hrvatske snage poduzeti akcije s ciljem da „potpuno blokiraju, ugroze i zauzmu kasarne i druge vojne objekte“, da bi tjedan dana poslije podređenim jedinicama izdao upute o ponašanju u borbenim djelovanjima u zoni Korpusa.¹¹

Borbe za vojarne u Hrvatskoj vodile su se za vrijeme moratorija na koji su Slovenija i Hrvatska pristale Brijunskom deklaracijom uz posredovanje Europske zajednice (EZ). Tako je, između ostalog, uvedena Promatračka komisija EZ-a (do pedeset nenaoružanih osoba s neograničenim pravom kretanja) koja je ponajprije trebala nadzirati povlačenje JNA iz Slovenije i situaciju u Sloveniji i, potencijalno, u Hrvatskoj. Sporazumom o prekidu vatre od 1. rujna (između republičkih čelnika, jugoslavenskog premijera i predsjednika Predsjedništva SFRJ) dogovoreno je povlačenje JNA u vojarne, raspuštanje svih paravojnih i neregularnih jedinica te demilitarizacija pričuvnog sastava ZNG-a, dok su spomenutoj Komisiji dodatno proširene aktivnosti (Nobilo 2000: 113–116). Izaslanstvo Komisije bilo je u Osijeku 11. rujna, na dan kad su hrvatske snage započele napad na vojarne (*Glas Slavonije*, 12. rujna 1991).

Osijek je rujna 1991. dočekaao u ratnom stanju, poluopkoljen. Gotovo je svakodnevno granatiran iz okolnih sela (prema nekim procjenama 700–1500 granata dnevno):¹² iz smjera Baranje, s istoka iz Bijelog Brda i Klise, s jugoistoka iz Stare Tenje, ali i iz uporišta JNA u gradu. Sve do 6. rujna hrvatske snage u Slavoniji trebale

¹¹ Zapovijed 17. korpusa OS SFRJ podređenim postrojbama da sukladno akcijama MUP-a RH i ZNG-a u Slavoniji poduzmu sigurnosne zaštitne mjere oko Nuštra, Vukovara i Osijeka; Informacija Komande 17. korpusa OS SFRJ podređenim postrojbama o sukobima oko Vukovara i Osijeka, i upute o ponašanju u borbenim djelovanjima (Rupić 2007: 260–261, 278–280).

¹² HR-HMDCDR-17-HDD2-37, Intervju s Eduardom Bakarcem, 3. srpnja 2015.

su izbjegavati sukob s JNA. Tek je tada Zapovjedništvo ZNG-a za istočnu Slavoniju izdalo prvu zapovijed koja je uključivala i sukob s JNA. Najveći udar 12. korpusa očekivao se prema Osijeku (Marijan 2013: 113–114). Pripadnici 106. br. ZNG-a 11. rujna krenuli su u zauzimanje vojnog stacionara u Tvrđi.¹³ Nakon prvih napada na vojne objekte 11. rujna, pukovnik Karl Gorinšek, budući član GS OSRH, kojega je predsjednik Tuđman smatrao najboljim zapovjednikom u Hrvatskoj vojsci, postavljen je za zapovjednika Zapovjedništva za istočnu Slavoniju (Marijan 2013: 24, 317).

ZAUZIMANJE VOJNOG STACIONARA U TVRĐI

Stacionar u Kuhačevoj ulici u Tvrđi, i Dom JNA u njegovoj blizini, zbog manjeg broja vojnika JNA (na straži), ali i zbog svojeg karaktera, tj. namjene, nije bilo teško zauzeti. Stacionar unutar stare Tvrđe na sjeveru grada uz obalu Drave bio je vojna bolnica (prije toga Dom zdravlja)¹⁴ u kojoj su se liječili pripadnici garnizona JNA u Osijeku, a tijekom oružanih sukoba i ranjeni srpski pobunjenici iz osječke okolice.¹⁵ Prema nekim procjenama, tri dana prije početka akcije, 8. rujna, JNA je navodno tajno popunila posadu radi provođenja odsudne obrane.¹⁶ U brzom akciji zauzimanja stacionara sudjelovali su pripadnici 3. čete i dio voda Vojne policije (VP) 106. br. ZNG-a. U akciji je zarobljeno oko 30 automatskih pušaka te 20 vojnika i oficira JNA.¹⁷ Neposredno nakon toga 14 vojnika JNA i „major Dubovina“ predali su se hrvatskim snagama (*Glas Slavonije*, 12. rujna 1991).¹⁸ Promatračka komisija EZ-a posjetila je stacionar 11. rujna prijepodne. Nakon izvršenog pretresa vojnici su pušteni, sav vojni materijal preuzeo je ZNG, a, prema medijskim napisima, ključevi zgrade su 11. rujna predani „mirovnoj komisiji EZ-a“ (*Glas Slavonije*, 12. rujna 1991).

Predsjednik Tuđman je 12. rujna donio zapovijed o poduzimanju mjera pripravnosti općinskim kriznim štabovima i zapovjedništvima postrojbi da se „odmah pristupi isključenju svih komunalnih usluga JNA i onemogućići snabdijevanje istih (hrana, voda, električna energija...); aktivno i pasivno zapriječe vojarne, skladišta i drugi objekti i putni pravci koje JNA koristi...“ Bila je to zapovijed za blokadu vojarni u cijeloj Hrvatskoj. Sukladno tomu, Zapovjedništvo i PU Osijek donijeli su odluku o napadu. Sto šestoj brigadi i PU Osijek izdana je zapovijed za oslobađanje svih vojnih objekata u Osijeku. U takvim okolnostima je 13. rujna bio jedan od dana kad je Osijek dotada najviše stradao. Komandant Janković poslao je „Ultimatum“ Srećku Lovrinčeviću, predsjedniku Kriznog štaba Općine Osijek, zahtijevajući prestanak napada ZNG-a na JNA, vojarne i vojne objekte u Osijeku i okolici, obustavu „propagande“ i uzurpacije

¹³ HR-HMDCDR-17, 2077a, Osijek u Domovinskom ratu, str. 39–42.

¹⁴ HR-HMDCDR-17, 3537, Oslobađanje vojarni, str. 21.

¹⁵ HR-HMDCDR-17, 2077a, Osijek u Domovinskom ratu, str. 39.

¹⁶ Izvor se poziva na Izvješće Zapovjedništva ZNG-a za istočnu Slavoniju i Baranju, Osijek, Pov: 525-43/1-91, 8. 9. 1991. HR-HMDCDR-17, 3537, Oslobađanje vojarni, str. 21.

¹⁷ HR-HMDCDR-17, 2077a, Osijek u Domovinskom ratu, str. 39; HR-HMDCDR-17, 3537, Oslobađanje vojarni, str. 21.

¹⁸ Izvor ne navodi njegovo ime. HR-HMDCDR-17, 3537, Oslobađanje vojarni, str. 21.

„vojnog stambenog fonda“, deblokadu putova oko spomenutih objekata, povratak zarobljenih vojnika, naoružanja i opreme, te da će u slučaju neispunjenja tih zahtjeva JNA „po prvi put otvoriti vatru po svim vitalnim objektima u gradu“.¹⁹ Upravo to se i dogodilo. Napadi na grad 13. rujna bili su zapravo nastavak napada koji su trajali već danima, a nastavili su se i idućih dana. U Osijeku se pucalo „s raznih objekata“ i „iz svih mogućih oružja“²⁰ – ukratko, odvijao se „pravi rat“.²¹ O silovitosti napada svjedoče i zapisi iz vojnih i medijskih izvješća, npr. „Skoro svi objekti su oštećeni“²² ili „Petak i subota dani su kada je život u Osijeku potpuno zamro“ (*Glas Slavonije*, 16. rujna 1991). Gotovo neprekinut napad na Osijek trajao je više od trideset sati.²³

U tijeku napada hrvatskih snaga na objekte JNA, 14. rujna peteročlana Promatračka komisija EZ-a od zapovjednika Gorinška i Franje Pejića zatražila je da se do 20 sati prekine vatra, što je i prihvaćeno. Međutim, JNA nije poštivala primirje, a kooptirani član Komisije, pukovnik JNA Lončar, napustio ju je.²⁴ Članovi Komisije napustili su potom Osijek s obećanjem da će se vratiti kad budu imali bolje uvjete za rad.²⁵

ZAUZIMANJE DOMA JNA

U Domu JNA bila je Komanda vojnog okruga. Dom JNA bio je vojni objekt od manjeg značaja, čemu u prilog govori i podatak da je, kao i stacionar u Tvrdi, imao malobrojno osiguranje. Komandant 12. pmbr. Boro Ivanović već je u siječnju 1991. preselio Komandu s najužim štabom u vojarnu Narodni heroj Milan Stanivuković. U Domu JNA ostalo je središte veze s dijelom Komande u koju pukovnik Ivanović navodno nije imao povjerenja pa je za privremenog komandanta osječkog garnizona imenovan pukovnik Slobodan Nikolić. U zauzimanju Doma JNA sudjelovale su 3. četa 1. bataljuna 3. br. ZNG-a i četa Sjenjak 2. bataljuna 106. br. ZNG-a (Lucić 2012: 165).²⁶ Prvi napadi počeli su 12. rujna u večernjim satima otvaranjem vatre iz automatskog oružja i gađanjem tromblonskim minama. Iste je večeri JNA zaprijetila da će „gađati zgradu Policijske uprave svim sredstvima“ ako se s napadima ne prestane.²⁷ Paljba i

¹⁹ HR-HMDCDR-17, 3537, Oslobođanje vojarni, str. 5–7.

²⁰ HR-HMDCDR-18, 3671, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Bilten Operativnog štaba, Dnevnik događanja od 13. 9. 1991., str. 11.

²¹ HR-HMDCDR-18, 3671, PU Osijek, Depeša Br. 511-02-07/9 od 14. 9. 1991., str. 1.

²² Ministarstvo obrane Republike Hrvatske (MORH), Dnevni pregled vojnih zbivanja 1991. za dan 15. 9./16. 9. 1991., Ev. br. 144, str. 1, dok. u posjedu autora.

²³ MUP RH, PU Osijek Operativnom štabu MUP RH, Depeša: 511-07-02/10-210-1060/91. Š. G., Osijek, 15. 9. 1991., dok. u posjedu autora; MUP RH PU Osijek Štabu akcije Zagreb, Izvješće o važnijim zbivanjima za dan 14/15.09.1991. godine u vremenu od 02,00 do 08,00 sati, Osijek, 15. rujna 1991., dok. u posjedu autora.

²⁴ Izvor ne navodi puno ime dotičnog.

²⁵ HR-HMDCDR-17, 3537, Oslobođanje vojarni, str. 22.

²⁶ HR-HMDCDR-17, 3537, Oslobođanje vojarni, str. 19–20; HR-HMDCDR-17, 2077a, Osijek u Domovinskom ratu, str. 40.

²⁷ MUP RH, PU Osijek, Operativni štab, Izvješće o važnijim događajima za dan 12./13. 9. 1991., str. 1, dok. u posjedu autora.

eksplozije, kao i vatra na automobile koji su prolazili u blizini, kod toga su objekta zabilježeni u zoru 13. rujna.²⁸ U akciju zauzimanja objekta krenulo se 14. rujna u 21 sat. Akcijom je zapovijedao zapovjednik 1. bataljuna 3. br. ZNG-a Dragan Bagarić. Položaje na južnim prilazima Tvrđi i dijelu tadašnjeg Bulevara JNA zauzela je jedna četa 1. bataljuna 3. br. ZNG-a, a preostale dvije čete bile su raspoređene po okolnim objektima: zgradi srednje tehničke škole, gradskoj Vili i objektu vojna vila, dvjema stambenim zgradama nasuprot Domu JNA u Ulici Dobriše Cesarića i zgradi Zavoda za zdravstveno i mirovinsko osiguranje. Hrvatske su snage pri opsadi uglavnom koristile pješačko naoružanje, a samo u nekoliko navrata i ručne bacače. Nakon nekoliko kratkih ali žestokih razmjena vatre i dva dana otpora, pukovnik Nikolić, ne želeći se predati, zatražio je pomoć komandanta Ivanovića koji mu je, navodno, odgovorio da pojačanja nema i da hrvatske snage „pobiju”.²⁹

Borba za Dom JNA uz neprekidno okruženje i razmjenu vatre trajala je do 16. rujna u 10 sati kad je ispred objekta onesposobljen oklopni transporter (*Glas Slavonije*, 17. rujna 1991). Tada se dio posade predao, a dio je zarobljen nakon ulaska hrvatskih snaga. Na koncu je zarobljeno 15 oficira, 30 vojnika i dvoje civila te stotinjak komada različitog naoružanja i ostalih materijalno-tehničkih sredstava. Izvori su suglasni da smrtno stradalih nije bilo, ali o ranjenima postoje različiti podaci; neki navode da nije bilo ranjenih, a drugi tvrde da je ranjen jedan pripadnik 1. čete (Lucić 2012: 71, 165).³⁰ Drugi izvor, čija je točnost manje vjerojatna, spominje da se Nikolić s 15 pripadnika aktivnog i 28 pripadnika rezervnog sastava predao 15. rujna oko 12.30 sati, pri čemu su zarobljeni visoki oficiri JNA i Teritorijalne obrane.³¹ Više izvora potvrđuje da su zarobljenici iz akcije zauzimanja Doma JNA razmijenjeni 10. prosinca 1991. u Slavenskom Šamcu (*Ratni zločini*, 1997: 23).³² Neki izvori pak govore da je Dom JNA bio sjedište KOS-a, vojno-obavještajne službe JNA.³³ Nakon osvajanja objekta u medijima je objavljeno da se ondje nalazila snažna podružnica JNA koja je imala zadaću ponajprije prikupljati informacije o Mađarskoj, ali da je usto obrađivala i novu hrvatsku vlast na općinskoj i stranačkoj razini, kao i ugledne Osječane, te izrađivala planove djelovanja u pobunjenim selima s većinskim srpskim stanovništvom (*Glas Slavonije*, 27. rujna 1991).

²⁸ HR-HMDCDR-18, 3671, SNO COB Osijek, Dnevno izvješće 13. 9. 1991., Broj: 1437/91., str. 2.

²⁹ HR-HMDCDR-17, 2077a, Osijek u Domovinskom ratu, str. 40; HR-HMDCDR-17, 3537, Oslobođanje vojarni, str. 19–20.

³⁰ HR-HMDCDR-17, 2077a, Osijek u Dom. ratu, str. 40.

³¹ HR-HMDCDR-17, 3537, Oslobođanje vojarni, str. 20.

³² HR-HMDCDR-17, 3537, Oslobođanje vojarni, str. 20.

³³ HR-HMDCDR-17, 2077a, Osijek u Domovinskom ratu, str. 40.

ZAUZIMANJE VOJARNE MARŠAL TITO

Vojarna Maršal Tito (Crvena, „Gajeva“ vojarna) u Gornjem gradu, površine 9055 m² i smještajnog kapaciteta 420 vojnika, imala je manji kapacitet od vojarne Narodni heroj Milan Stanivuković. U Crvenoj vojarni bile su pozadinske jedinice 12. pmb. JNA (Najman *et al.* 2004: 302, 305) te sredstva veze i radionica srednjeg remonta sredstava veze. Zauzeta je 15. rujna brzom akcijom – nasilnim ulaskom u vojarnu. Od ranih jutarnjih sati u akciji su sudjelovale postrojbe Zaštitne čete Sekretarijata za narodnu obranu (SNO), 106. br. ZNG-a i PU Osijek. Zaštitna četa Sekretarijata za narodnu obranu zauzela je položaje po stambenim zgradama oko vojarne. Borbeno djelovanje započelo je iznenadnom pješačkom paljbom hrvatskih snaga po vojarni. JNA nije pružala otpor te su se nakon ulaska u objekt vojnici JNA predali. Ljudskih gubitaka nije bilo. Informacije prikupljene uoči napada govorile su da su u objektu četiri vojnika JNA naoružana pješačkim naoružanjem. Nakon zauzimanja vojarne, prema nekim izvorima, hrvatskim se snagama predalo desetak vojnika. U vojarni su bili jedan tenk T-55 i tri oklopna transportera u neispravnom stanju.³⁴ Crvena vojarna je nakon zauzimanja postala prva osječka vojarna na kojoj se zavijorila hrvatska zastava (*Glas Slavonije*, 26. rujna 1991).

ZAUZIMANJE VOJARNE NARODNI HEROJ MILAN STANIVUKOVIĆ

U vojarni Narodni heroj Milan Stanivuković („Karaula“, Bijela vojarna) u Donjem gradu, površine 33.518 m² i kapaciteta za 1300 vojnika,³⁵ od siječnja 1991. nalazila se Komanda garnizona Osijek i glavnina snaga 12. pmb. JNA. Na čelu garnizona i Brigade bio je komandant pukovnik Boro Ivanović (Najman 2004: 302). Prema formacijskom ustroju mehanizirana brigada trebala je imati „dva mehanizirana i dva oklopna bataljuna, jedan mješoviti artiljerijski divizijun, mješoviti protuoklopni artiljerijski divizijun, laki samohodni raketni divizijun PZO, inženjerski bataljun, pozadinski bataljun, dok je od podstožernih jedinica bila komanda, komanda stana, izvidnička četa, četa veze, četa vojne policije i vod ABKO“. Mehanizirani bataljun imao je dvije čete tenkova i mehaniziranu četvu s 27 borbenih vozila pješaštva, 13 tenkova ili borbenih vozila uz bateriju od 6 minobacača 120 mm te 500 ljudi. Oklopni je bataljun također imao dvije čete tenkova i mehaniziranu četvu (40 borbenih vozila: 27 tenkova, 13 borbenih vozila pješaštva). Od vozila i naoružanja brigada je trebala imati 81 tenk i 80 borbenih vozila pješaštva ili oklopnih transportera, tri izvidnička tenka, 12 samohodnih ili vučnih haubica 122 mm, šest višecjevnih lansera raketa 128 mm (Plamen), 12 dvocijevnih samohodnih protuzračnih topova 57 mm gusjeničara ili 12 protuzračnih topova 20 mm na kotačima, šest lakih samohodnih protuzračnih oruđa S-1M, tri izvidnička oklopna vozila, 12 minobacača 120 mm,

³⁴ HR-HMDCDR-17, 3537, Oslobođanje vojarni, str. 7, 14, 41; HR-HMDCDR-17, 2077a, Osijek u Domovinskom ratu, str. 41.

³⁵ HR-HMDCDR-17, 2077a, Osijek u Domovinskom ratu, str. 42; HR-HMDCDR-17, 3537, Oslobođanje vojarni, str. 7.

12 samohodnih topova 90 mm, šest samohodnih borbenih vozila POLO M83 i 21 protuzračno raketno oruđe S-2M te 680 raznih motornih vozila. Mehanizirane brigade na istočnoslavonskom bojištu imale su između 1400 i 2000 ljudi po mirnodopskom te od 3860 do 3940 ljudi po ratnom ustroju (Marijan 2013: 32–33). Od naoružanja brigada je posjedovala oko 60 oklopnih transportera pješadije tipa OT M-60 i oko 70 tenkova T-55 (Najman *et al.* 2004: 302). JNA je dio svojih snaga i naoružanja iz ove vojarne prebacila na Poligon C. Vojarna je blokirana početkom rujna snagama 106. br. ZNG-a s ciljem da 1. bataljun pod zapovjedništvom Ivana Šoltića blokira vojarnu i napadne je sa sjevera. Na lijevom boku je 2. bataljun pod zapovjedništvom Dubravka Pancića dobio zadatak da blokira glavni ulaz u vojarnu i da napadne (po potrebi) s juga. Snage specijalne policije pod zapovjedništvom Antuna Blaževića imale su zadatak da napadnu s istočne strane (Ulica J. Huttlera). Zapovijed zauzimanja vojarne nalagala je da se njezinom blokadom i okruženjem onemogućiti izlazak pripadnika JNA koji su, navodno, bolničko osoblje namjeravali uzeti za taoce radi sigurnog izlaska, te onemogućiti svim pripadnicima JNA iz ostalih vojarni i vojnih objekata napuštanje Osijeka s naoružanjem i tehnikom. Razgovor o tom planu navodno je uhvaćen prisluškivanjem razgovora između garnizona u Bijeloj vojarni i komandanta tuzlanskog vojnog okruga. Od puščane paljbe iz kruga vojarne 13. rujna ranjen je jedan pripadnik Specijalne jedinice policije. Nakon toga je Zapovjedništvo donijelo odluku o zauzimanju tog uporišta JNA. U akciji su s hrvatske strane bile angažirane čete 1. i 2. bataljuna 106. br. ZNG-a, bitnica PZO i minobacačka bitnica 120 mm, potom postrojba Specijalne jedinice policije, minobacačka posada s MB 82 mm 4. PS Beli Manastir, Zaštitna četa Sekretarijata za narodnu obranu te pojedinci i dijelovi 3. br. ZNG-a. Snaga borbenog dijela 12. pmb. JNA bila je jačine ojačanog oklopno-mehaniziranog bataljuna. Temeljem zapovijedi načelnika PU Osijek Mate Šalinovića postrojbe Specijalne jedinice policije raspoređene u četrnaest skupina, u suradnji sa ZNG-om, dovele su 15. rujna vojarnu u potpuno okruženje (*Glas Slavonije*, 16. rujna 1991). Topničku potporu snagama Specijalne jedinice policije osiguravala je posada belomanastirske policije s 82 mm minobacačima. Prvi bataljun 106. br. ZNG-a pod zapovjedništvom Ivana Šoltića zauzeo je položaje sjeverno i zapadno od vojarne (objekti OTP, Tranzit, OB Osijek, Sloboda); druga četa 1. bataljuna 106. br. ZNG-a imala je zadaću blokirati mogući upad JNA u osječku bolnicu; drugi bataljun 106. br. ZNG-a osiguravao je južne prilaze vojarni (od naselja Feđe Milića do kraja naselja Đure Salaja) sa zadaćom spajanja s 1. bataljunom 106. br. ZNG-a; Zaštitna četa Sekretarijata za narodnu obranu bestrzajnim je topovima osiguravala jugoistočne izlaze iz grada prema Tenji i Nemetinu. Bitnica protuzračne obrane s MB 120 mm 106. br. ZNG-a te PZO 106. br. ZNG-a s topovima Oerlikon 20 mm nalazili su se na kamionima. Pripadnici 3. br. ZNG-a djelovali su s kamiona koristeći protugradne rakete. Plan je bio nakon blokade izvršiti proboj, zauzeti vojarnu i zarobiti sve pripadnike JNA.³⁶

Borba i pregovori za zauzimanje ove vojarne trajali su od 15. do 17. rujna. Već u noći 13. rujna kod vojarne su zabilježena vatrena djelovanja (*Glas Slavonije*, 15.

³⁶ HR-HMDCDR-17, 3537, Oslobođanje vojarni, str. 8, 25; HR-HMDCDR-17, 2077a, Osijek u Domovinskom ratu, str. 42.

rujna 1991). Nakon višekratnih i neuspješnih poziva pripadnicima JNA na bezuvjetnu predaju 14. rujna, pripadnici 2. čete 1. bataljuna 106. br. ZNG-a izvršili su sa sjevera i zapada jurišni napad na vojarnu. Zbog snažnog otpora JNA napad nije uspio pa su hrvatske snage bile primorane vratiti se na početne položaje. U tom napadu teško je ranjeno šestoro pripadnika čete, od kojih je dvojicu pod otvorenom vatrom izvukao zapovjednik Šoltić, zahvaljujući kojemu su oni vrlo brzo operirani i spašeni. Petnaestoga rujna planiran je napad sa zapadne strane, a postavljanjem eksploziva namjeravalo se načiniti prolaz u zidu vojarne prema zgradi uprave Slobode. Iako eksploziv nije učinio dovoljno velik prolaz pa se odustalo od proboja, skupina iz interventnog voda Zaštitne čete Sekretarijata za narodnu obranu ipak je pokušala proći. Pritom je poginuo Mato Brekalo, a teže je ranjen zapovjednik voda Igor Vrandečić. Nakon povlačenja interventnog voda u završne borbe i konačno zauzimanje vojarne uvedena je Specijalna jedinica policije PU Osijek. Interventni vod Specijalne jedinice policije sa zapovjednikom Antunom Blaževićem preuzeo je koordinaciju završnih akcija. Na koncu je jedna skupina Specijalne jedinice policije uspjela probiti crtu obrane vojarne i zauzeti zgradu Vojne policije JNA.³⁷ Šesnaestog rujna JNA je pružala velik otpor, a prvi je put u borbenu djelovanje uvela ratne zrakoplove tipa MiG. Uz raketiranje civilnih ciljeva, nekoliko zračnih bombi uništilo je infrastrukturu na više gradskih lokacija (kanalizacija, tramvaj, vodovod, stambene zgrade). Toga je dana poginulo šestoro civila.³⁸ Specijalna jedinica policije je bestrzajnim topom probila ogradu vojarne i zauzela jugoistočni dio objekta. Suočeni s borbom u okruženju i stalnim stezanjem obruča oko vojarne, te gubitkom dijela vojarne, manja skupina oficira JNA odlučila se na organizirani proboj. U tome su uspjeli jer, između ostalog, hrvatske snage nisu imale dovoljno protuoklopnih sredstava. Probivši eksplozivom zid na jugozapadnoj strani vojarne, uz pomoć deset tenkova, dva oklopna transportera, sanitetskog vozila i Pinzgauera izvršen je proboj kroz hrvatske položaje u Vukovarskoj ulici i daljnje izvlačenje prema Tenji. Simulirani ulazak oklopno-mehaničanog voda u Nemetin odvuкао je pažnju posada bestrzajnih topova koji su bili rastrgani između Nemetina i izlaska prema Tenji. Tom su prigodom pripadnici JNA uništavali civilne objekte u gradskim naseljima Jug I i Jug II te prigradskoj Novoj Tenji pri čemu su stradali i civili. Dva tenka JNA, vozilo Pinzgauer i sanitetsko vozilo uništeni su na željezničkoj pruzi. Izvor JNA govori da je jedna motorizirana jedinica s Poligona C krenula u pomoć posadi u Bijeloj vojarni te je, nakon što je uspješno probila opsadu vojarne, transporterima izvukla svoje pripadnike i odvezla ih prema Tenji. Također, navodi se da je radi sprječavanja mogućeg napada iz pravca Nemetina prema Osijeku druga oklopna jedinica napadala „na pravcu sjeverozapadno od sela Klisa“ (*Narodna armija*, 21. rujna 1991). U medijima je zabilježeno da je u znak osvete kolona od osam tenkova JNA na južnom izlazu iz grada granatirala sve objekte tvornice tekstila LIO i okolne stambene zgrade (*Glas Slavonije*, 19. rujna 1991). Kao

³⁷ HR-HMDCDR-17, 2077a, Osijek u Domovinskom ratu, str. 42; HR-HMDCDR-17, 3537, Oslobođanje vojarni, str. 8–10.

³⁸ HR-HMDCDR-18, 3671, Izvješće Zapovjednika 106. br. ZNG-a; str. pov. 1-95/1991., 16. 9. 1991., str. 1; HR-HMDCDR-17, 3537, Oslobođanje vojarni, str. 11, Izvješće Načelnika PU Osijek Mate Šalinovića MUP-u, Osijek, 16. 9. 1991.

pojačanje hrvatskim snagama stigla je pričuvna skupina od oko pedeset pripadnika 3. čete 1. bataljuna 106. br. ZNG-a pod zapovjedništvom Vladimira Draženovića. Njihova je zadaća bila da zajedno s interventnim vodom 2. čete 1. bataljuna 106. br. ZNG-a iz smjera Tranzita, Huttlerovom ulicom pokušaju ovladati zgradom VP JNA, koja je bila jedna od njezinih najjačih uporišnih točaka. Međutim, taj juriš nije dao očekivani rezultat pa se pričuva vratila na početni položaj. Prema riječima osječkog gradonačelnika Zlatka Kramarića, otpor je u vojarni pružalo još stotinjak „dobrovoljaca“ srpske nacionalnosti iz Osijeka. Na koncu je 17. rujna, angažiranjem Specijalne jedinice policije PU Osijek pod zapovjedništvom Antuna Blaževića, vod specijalaca uspio ući u vojarnu kroz prošireni prolaz na zapadnoj strani vojarne. Tom je prilikom poginuo Damir Furdi, pripadnik Specijalne jedinice policije, dok su Željko Špehar i Stjepan Strahonja teško ranjeni. Istovremeno je sa sjeverne strane, iz smjera Tranzita, u vojarnu ušla desetina interventnog voda 2. čete 1. bataljuna 106. br. ZNG-a pod zapovjedništvom Josipa Talapka. Nakon njih ušli su i ostali pripadnici 2. čete 1. bataljuna 106. br. ZNG-a te su zajedno sa snagama specijalne policije zarobili 226 pripadnika JNA (Nazor *et al.* 2011: 396).³⁹

Vojarna je u cijelosti zauzeta 17. rujna oko 17 sati. Preostali vojnici JNA ubrzo potom su se predali. Njihov broj varira ovisno o izvorima. Jedan izvor govori o oko dvjesto pripadnika JNA i „četnika“ (oko 110 oficira i podoficira te oko 80 „dobrovoljaca“) koji su zbrinuti, saslušani i razmijenjeni. Drugi izvor govori da je uz petero ranjenih (*Narodna armija*, 21. rujna 1991) zarobljeno 70 vojnika JNA. Treći izvor navodi da se predalo oko 150 vojnika, 50 oficira i 25 „petokolonaša“ (*Glas Slavonije*, 18. rujna 1991). Na hrvatskoj strani je troje pripadnika 2. čete 1. bataljuna 106. br. ZNG-a teško ranjeno, a četvero lakše, a ranjeno je i petero pripadnika Specijalne jedinice policije, dok je jedan smrtno stradao. Tijekom trodnevnih borbi od topničkog granatiranja i zračnih napada stradalo je više od pedeset civila. Zaplijenjena je veća količina naoružanja te dva tenka i više oklopnih transportera. Nakon zauzimanja vojarne, novine su izvijestile da je osnovan prvi tenkovski bataljun, što je bila promidžbena aktivnost dnevnog tiska (*Glas Slavonije*, 19. rujna 1991). Za vrijeme zauzimanja Bijele vojarne, na sjednici Zapovjedništva ZNG-a za istočnu Slavoniju 16. rujna 1991. dogovoreno je da se krene u akciju zauzimanja vojnog skladišta Lug s početkom u 17 sati.⁴⁰

³⁹ HR-HMDCDR-17, 2077a, Osijek u Domovinskom ratu, str. 42; HR-HMDCDR-17, 3537, Oslobođanje vojarni, str. 11–12, 25–26.

⁴⁰ HR-HMDCDR-17, 2077a, Osijek u Domovinskom ratu, str. 42–43; HR-HMDCDR-17, 3537, Oslobođanje vojarni, str. 26.

ZAUZIMANJE VOJNOG SKLADIŠTA LUG

U vojnom skladištu Lug, u šumi kraj prigradskog naselja Čepin, u šest skladišnih zgrada nalazilo se cijelo naoružanje i oprema Teritorijalne obrane Osijek i 12. pmbr. JNA.⁴¹ Skladišni kompleks 12. pmbr. JNA, površine 8080 m², u petnaestak kapaciteta (*Glas Slavonije*, 22. rujna 1991) sadržavao je skladišta s pješačkim naoružanjem Teritorijalne obrane, sklonište s protuoklopnim sredstvima, hangare i nadstrešnice za kamione i haubice, skladišta granata za tenkove, konzervirane haubice s pripadajućim kamionima, minobacače Teritorijalne obrane i rezervoare s gorivom.⁴² Ovisno o izvorima, u skladištu su bila između 64 i 92 pripadnika JNA.⁴³ Drugog rujna 1991. iz skladišta su izbjegla trojica vojnika JNA (jedan se priključio ZNG-u). Prema njihovu kazivanju, u skladištu je bilo sve manje vode i hrane, a sve više dezinformacija, što je izazivalo strah (*Glas Slavonije*, 4. rujna 1991). Jedan izvor donosi podatke Ante Tolja, zapovjednika 1. čete 2. bataljuna (Čepin), koji govori da je ondje bilo 60–70 ročnika i oko deset oficira i podoficira koji su posjedovali tri oklopna transportera, BST, šest protuzrakoplovnih topova Praga, automatsko pješačko naoružanje, sedamnaest šok-bombi, akumulatorsko i agregatsko napajanje električnom energijom i stalnu radijsku vezu s vojarnom Narodni heroj Milan Stanivuković i Poligonom C.⁴⁴

Akciju zauzimanja skladišta, koju je odobrio zapovjednik Zapovjedništva ZNG-a pukovnik Gornišek (Najman 2004: 306), od 16. do 19./20. rujna 1991. proveli su pripadnici 106. br. ZNG-a i Narodne zaštite. Zapovjedništvo Narodne zaštite općine Osijek iniciralo je 15. rujna 1991. kod Gorinška plan borbenog djelovanja na način da se dvije čete Narodne zaštite i postrojbe HOS-a iz Čepina spoje u čepinski bataljun 106. br. ZNG-a. Prijedlog je prihvaćen i bataljun je formiran već 16. rujna. Akcija je započela 16. rujna u 17 sati. Zapovijed za napad dobila je 106. br. ZNG-a. Zapovjednik 106. br. ZNG-a Eduard Bakarec dao je zadaću svojem zamjeniku (za koordinaciju s terenom) Franji Koržineku da izvidi situaciju vezanu uz skladište radi pripreme napada. Plan zauzimanja skladišta nalagao je organiziranje 24-satne blokade objekta angažiranjem Čepinske čete (iz sastava tek ustrojenog samostalnog bataljuna). Objekt je Narodna zaštita stavila pod nadzor i blokadu. Od 16. do 20. rujna položaje duž željezničke pruge Osijek – Čepin zaposjela je i nadzirala Čepinska četa 2. bataljuna 106. br. ZNG-a. Pridružio im se i vod Vojne policije 106. br. ZNG-a i dijelovi Specijalne jedinice policije PU Osijek. Ukupno je, prema nekim izvorima, bilo uključeno oko sedamsto pripadnika Narodne zaštite,⁴⁵ dok zapovjednik osječkog Općinskog štaba Narodne zaštite Božidar Riba govori o ukupno 400 naoružanih

⁴¹ HR-HMDCDR-17, 2077a, Osijek u Domovinskom ratu, str. 9.

⁴² HR-HMDCDR-17, 3537, Oslobođanje vojarni, str. 17–18.

⁴³ HR-HMDCDR-17, 2077a, Osijek u Domovinskom ratu, str. 46, govori da se u skladištu stalno nalazilo 92 pripadnika JNA, dok HR-HMDCDR-17, 3537, Oslobođanje vojarni, str. 17, precizno navodi osmero oficira i podoficira i 70 ročnika. Izvor HR-HMDCDR-17, 2077a, Osijek u Domovinskom ratu, str. 46, navodi da su u vrijeme zauzimanja vojarne u skladištu bila 64 pripadnika JNA.

⁴⁴ HR-HMDCDR-17, 3537, Oslobođanje vojarni, str. 17.

⁴⁵ HR-HMDCDR-17, 2077a, Osijek u Domovinskom ratu, str. 46.

pripadnika Narodne zaštite te o 700 svih hrvatskih snaga pod oružjem (Najman et al. 2004: 306.).

S pripremama blokade i napadom na skladište započelo se iz zapovjednog mjesta Štaba Narodne zaštite u Čepinu. Oko 400 pripadnika Narodne zaštite Čepina i Višnjevca držalo je drugu crtu, dok su u prvoj bili pripadnici 106. br. ZNG-a pod zapovjednikom Slobodanom Toljem. Tako je oko skladišta bila opsada duga oko osam kilometara s oko sedamsto pripadnika hrvatskih snaga (Najman et al. 2004: 306; Najman et al. 2002: 89). Štab Narodne zaštite je za potrebe zauzimanja skladišta Lug 16. rujna uspostavio artiljerijski vod s četiri 120 mm minobacača i protuavionskim 20 mm topom stavivši ga na raspolaganje Zapovjedništvu obrane grada (Najman et al. 2004: 308). Budući da je JNA mogla doći s Poligona C iz pravca Brijesta ili iz Tenje, Narodna zaštita je imala zadaću osiguravati mogući prodor iz tih smjerova (Najman et al. 2004: 306). Zbog toga je s istočne strane skladišta, na spojnom putu prema Poligonu C, postavljeno 200–250 protutenkovskih mina. Svakodnevno je vršen i psihološki pritisak na JNA, preko razglasa pozivani su na predaju i napuštanje objekta. Domaći dnevni tisak donio je informaciju da je time brojnost pripadnika JNA do početka rujna umanjena za otprilike pola (*Glas Slavonije*, 11. rujna 1991). I dok zapovjednik Božidar Riba govori o nekoliko desetaka vojnika JNA (Najman et al. 2004: 306.), drugi izvor precizno navodi da se 41 vojnik predao snagama Narodne zaštite nakon čega su zbrinuti i poslani kućama.⁴⁶

U ime Zapovjedništva Narodne zaštite u pregovorima oko predaje skladišta s hrvatske strane sudjelovali su Mile Lulić i Jure Senkić, dok je pregovarač JNA bio pukovnik Gerasimovski koji je zarobljen tijekom osvajanja Doma JNA.⁴⁷ Razmještaj zaraćenih snaga bio je sljedeći: sa sjeverne strane uz cestu Osijek – Čepin te sa zapadne strane bili su pripadnici 106. br. ZNG-a, dok je južnu stranu blokirao čepinski bataljun 106. br. (bivši HOS), a istočnu Narodna zaštita.⁴⁸ Vrijedna pomoć u naoružanju 106. br. ZNG-a došla je iz Đakova nakon što su zauzeti vojno skladište Gaj (16./17. rujna) i vojarna Dračice (18. rujna) kao glavni objekti u kojima je bilo naoružanje đakovačke Teritorijalne obrane i 158. mješovite protuoklopne artiljerijske brigade (17. korpus). Od ukupno 54 topa T-12 100 mm u Osijek ih je poslano jedanaest (Najman et al. 2004: 329–334).⁴⁹

Nakon trodnevnog okruženja i neuspješnih poziva na predaju, 18./19. rujna u tri sata ujutro zapovjednik 106. br. ZNG-a Bakarec izdao je zapovijed da se zauzimanje skladišta ubrzano nastavi. Predvečer 19. rujna hrvatske su snage napale skladište. Kao pomoć doveden je i tenk T-55, zarobljen tijekom osvajanja vojarni, koji je postavljen na cesti prema Ivanovcu kod željezničke pruge. Nakon što su hrvatske snage ponovno pozvale na predaju, predalo se još osmero vojnika iz skladišta. Ponovno slanje pukovnika JNA (taj put do same ograde objekta) nije zabilježilo uspjeh. Položaji JNA bili su na nižoj terenskoj razini u odnosu na hrvatske snage, koje su zbog toga bile u boljoj poziciji. Na otvorenu vatru s T-55 JNA je uzvratila topovima Praga

⁴⁶ Isto, str. 46.

⁴⁷ Izvor ne navodi puno ime dotičnog. Isto, str. 46.

⁴⁸ HR-HMDCDR-17, 3537, Osvajanje vojarni, str. 17.

⁴⁹ HR-HMDCDR-17-HDD2-37, Intervju s Eduardom Bakarcem, 3. srpnja 2015.

koji su predstavljali značajnu opasnost za hrvatske snage. Šest Praga taktički je bilo raspoređeno kao protuoklop, ali su djelovali i kao paljbena potpora. No hrvatski su položaji bili pojačani učinkovitijim protuoklopnim sredstvima – maljutkama i snajperskim naoružanjem, te jednim protuzrakoplovnim topom (Najman *et al.* 2004: 307). U izravnim pješačkim napadima hrvatskih postrojbi, koji su uslijedili, teže je ranjen zapovjednik čete Ante Tolj. Nakon obostrane vatre iz pješačkog oružja napad je prekinut kad je pao mrak. Konačno je otpor JNA skršen 19. rujna oko 18 sati, no dijelovi postrojbe, sporo napredujući zbog mogućih mina iznenađenja, tek su oko 22.30 sati u potpunosti završili akciju. Prva je u vojarnu ušla skupina od dvadesetak pripadnika hrvatskih snaga (*Glas Slavonije*, 22. rujna 1991). U zoru 19./20. rujna, u maglovitim i još noćnim uvjetima, 54 vojnika JNA neopaženo je krenulo iz skladišta u proboj kanalom prema Antunovcu, u čijoj su okolici u zasjedi zarobljeni, prema dostupnim izvorima, tek 22. rujna.⁵⁰

Zapovjednik voda VP-a 106. br. ZNG-a dobio je zadaću izvidjeti situaciju u skladištu, a pripadnici voda uspjeli su se privući sa zapadne strane, ubaciti se preko ograde i samoinicijativno započeti napredovanje kroz pošumljeni dio vojnog kompleksa. Za to vrijeme pristigao je i jedan vod Čepinske čete kao pomoć, dok je ostatak čete bio u pričuvi. Pripadnici voda osvajali su jedan po jedan skladišni objekt. Hrvatske snage ušle su u skladište na jedan od glavnih ulaza. Ubrzo je cijelo skladište bilo pod nadzorom pripadnika VP-a i Čepinske čete. Na koncu, ljudskih gubitaka nije bilo. Zarobljeni su po jedan kapetan I. klase, poručnik, zastavnik, stariji vodnik I. klase i 54 vojnika (u zasjedi nakon bijega).⁵¹ No početno osvajanje značilo je osvajanje tek 20% teritorija skladišta. U šumi u pozadini smjestilo se desetak „rezervista“ koji su minobacački djelovali po skladištu (*Glas Slavonije*, 21. rujna 1991).

Hrvatske snage u Lugu su zaposjele znatne količine pješačkoga naoružanja i vojne opreme pješačke Osječke partizanske brigade Teritorijalne obrane, te streljiva, minsko-eksplozivnih sredstava i šest topova B1 (Najman *et al.* 2004: 305). Šest protuzrakoplovnih topova Praga bilo je jedino osvojeno oružje izvan naoružanja osječke Teritorijalne obrane.⁵² Zbog opasnosti da zrakoplovstvo JNA ne uništi oružje, trebalo je što prije isprazniti vojarnu pa je, zbog nedovoljnog osiguranja, ono na kraju otišlo u ruke ne samo vojsci, nego i civilima. Stoga je 26. rujna 1991. zapovjednik Gorinšek uputio građanima Općine Osijek poziv da vrate naoružanje i opremu koju su zaposjeli tijekom zauzimanja vojnih skladišta (*Glas Slavonije*, 27. rujna 1991).

Već 19./20. rujna iz Stare Tenje započeo je minobacački napad na Lug, a zrakoplovni napadi na Čepin i Lug zabilježeni su 21. rujna ujutro s ciljem sprječavanja odvoženja zaposjednutog naoružanja (*Glas Slavonije*, 21. rujna 1991). O izuzetnom značenju zarobljenog naoružanja svjedoče i podaci o desetinama tisuća protutenkovskih i protupješačkih mina koje su iskorištene u utvrđivanju crte obrane grada.⁵³

⁵⁰ HR-HMDCDR-17, 3537, Oslobođanje vojarni, str. 16–18; HR-HMDCDR-17, 2077a, Osijek u Domovinskom ratu, str. 47.

⁵¹ HR-HMDCDR-17, 2077a, Osijek u Domovinskom ratu, str. 46–47.

⁵² HR-HMDCDR-17–HDD2-37, Intervju s Eduardom Bakarcem, 3. srpnja 2015.

⁵³ HR-HMDCDR-18, 3671, Referat načelnika inženjerije 106. br. HV Tihomira Tandarića „Stvoriti samostalnu državu Hrvatsku jedina je zadaća s kojom smo krenuli u srcu i duši“, str. 2.

ZAUZIMANJE VOJNOG POLIGONA C

Poligon C nalazio se jugozapadno od Osijeka kraj naselja Brijest i pustare Ankin dvor. Imao je važno taktičko značenje za cjelokupnu obranu Osijeka, nadzor prometnica, obranu Tenje i skladišta Lug. Poligon površine 1,22 km² imao je smještajni kapacitet za 25 vojnika. Ondje je bilo i Izdvojeno komandno mjesto 12. pabr. (kasnije premješteno u Bobotu).⁵⁴ Za uzimanje Poligona i vježbališta C bio je možda najteži zadatak tijekom osječke „bitke za vojarne“. U ljeto 1991. na Poligonu se nalazilo teško naoružanje 12. pabr. JNA iz Osijeka. Ovaj je vojni objekt u medijima dobio naziv „zloglasni“ jer su s njega od srpnja do rujna 1991. topničkim udarima najviše gađani civilni objekti u gradu i okolici (*Glas Slavonije*, 2. rujna 1991; Najman et al. 2004: 303–305).

Početak srpnja JNA je pod izgovorom vojne vježbe intenzivirala kretanja u borbenim skupinama i zaposjela prometnice u smjeru iz grada. Početkom kolovoza grupirala je glavninu snaga 12. pabr. provodeći tako, kako je hrvatska strana procijenila, „'tihu' mobilizaciju srpskog stanovništva i dovodila pričuvnike iz Srbije“ (Marijan 2004: 72, 103). Po utvrđivanju Poligona ondje je neko vrijeme bila Komanda brigade. Osim nadzora nad vojnim skladištem Lug, s te su lokacije stalnim granatiranjem prigradskih naselja Brijest, Nova Tenja, Višnjevac, Josipovac, kao i cijelog Osijeka, razarani civilni objekti i ugrožavano je civilno stanovništvo.⁵⁵ Tako je 28. kolovoza, dok su snimali ranije počinjena razaranja kod trafostanice u Brijestu, pucano na novinare HTV-a Sašu Kopljara, Dragana Kričku i Žarka Kajića. Snimatelj Kajić je ubijen, a Krička je teško ranjen.⁵⁶

Poligon je ostao bez prometne veze s Bijelom vojarnom i redovite opskrbe hranom i streljivom nakon što su pripadnici ZNG-a i dragovoljci u MZ Bosutsko naselje zapriječili jedini prolaz prema gradu – podvožnjak u Vinkovačkoj ulici i osječku obilaznicu. Prema informacijama prebjeglih vojnika JNA s Poligona C, 28. kolovoza ondje je bilo 10–12 ukopanih T-55 tenkova, dvadesetak haubica 122 mm (prema formacijskom sastavu brigada je imala dvanaest haubica pa je ovaj podatak upitan), desetak oklopnih transportera, 5–6 protuzrakoplovnih topova te oko 300, većinom redovnih, vojnika JNA. Toga dana poginuo je i poručnik JNA koji je vozilom ušao u protutenkovsko minsko polje te ga je istog poslijepodneva odvezao helikopter JNA. Šire područje Poligona C nije bilo minirano, osim prometnice prema Tenji. Na Poligonu su bili i vojnici na vojnom roku koji su, uz već negativan utjecaj navedenih događaja, dodatno zastrašivani „propagandom“ o dolasku „ustaša“, pa je njihov moral bio nizak. Prema podacima iz ratnog dnevnika 106. br. ZNG-a, većina pripadnika JNA 1. rujna 1991. je napustila Poligon C prema Antunovcu, Tenji i dalje prema Vukovaru.⁵⁷ Dnevni tisak izvijestio je da je s Poligona 10./11. rujna pobjeglo

⁵⁴ HR-HMDCDR-17, 3537, Oslobođanje vojarni, str. 15.

⁵⁵ HR-HMDCDR-17, 3537, Oslobođanje vojarni, str. 26.

⁵⁶ Isto, str. 15; MORH, Dnevni pregled pokreta vojnih jedinica 1991. za dan 28. 9./29. 9. 1991., Ev. br. 126, str. 2, dok. u posjedu autora.

⁵⁷ HR-HMDCDR-17, 2077a, Osijek u Domovinskom ratu, str. 39.

20 vojnika JNA, a jedan je pristupio ZNG-u, čemu je navodno pridonio neprofesionalni odnos i nehumano postupanje oficira prema ročnicima (fizičko zlostavljanje, vrijeđanje, hrana u oskudnim količinama, psihološki pritisci dezinformacijama o MUP-u i ZNG-u) (*Glas Slavonije*, 12. rujna 1991). Isti izvor izvijestio je i da je komandant Ivanović 12./13. rujna prešao s Poligona C u Tenju s navodno 11 pripadnika tzv. junske klase (*Glas Slavonije*, 13. rujna 1991). U takvim okolnostima trebalo je snage JNA na već djelomično blokiranom i nadziranom Poligonu žurno onemogućiti u daljnjim djelovanjima.⁵⁸

Poligon C zauzeli su čepinska Narodna zaštita i HOS, s ukupno 302 borca pod zapovjedništvom Slobodana Tolja. U drugom, širem obruču Poligon je bio okružen s 360 boraca u zoni Livane, Briješća, Antunovca, Ivanovca, Rudina i Čepina. Akciju je odobrio Gorinšek, zapovjednik Zapovjedništva ZNG-a za istočnu Slavoniju, a nadzor nad akcijom imao je načelnik osječkog SIS-a Mirko Grošelj.⁵⁹ Poligon je okružen 15. rujna (*Glas Slavonije*, 16. rujna 1991). Potpomognuta teškim topništvom i tenkovima iz Tenje, JNA je žestoko uzvratila paljbu po civilnim ciljevima u Brijestu, Josipovcu, Višnjevcu i Sjenjaku. Tada je prvi put koristila i MiG-ove koji su raketirali plinsku postaju i OLT. Pritom je u Brijestu poginulo četvero civila, a u Osijeku troje. Međutim, 17. rujna u 6.30 sati komandir na Poligonu C zapovjedio je proboj prema Vinkovačkoj cesti i, u produžetku, prema Staroj Tenji, gdje je bilo vojno skladište Topolik. Na putu prema Tenji pucano je tenkovima po civilnim objektima. Proboj JNA sa šest tenkova uglavnom je uspio jer se na tom smjeru nalazio samo dio hrvatskih snaga s vrlo malo protuoklopnih sredstava. I tako malobrojne, uništile su jedan tenk, dva oklopna transportera i jedan top JNA.

Poligon C je osvojen 17. rujna 1991. Na Poligon je prvo ušao 2. vod 3. čete 2. bataljuna 106. br. ZNG-a sa zapovjednikom Mirom Barišićem. Nakon ulaska slijedilo je razminiranje i preuzimanje preostalog zaposjednutog naoružanja i opreme: jednog transportera, granata, vojnih vozila i opreme za razminiranje (*Glas Slavonije*, 18. rujna 1991). Dio opreme mještani Brijesta kanili su iskoristiti istog dana u završnim borbama za vojarnu Narodni heroj Milan Stanivuković.⁶⁰

ZAKLJUČAK

Sigurnosna situacija u Hrvatskoj uoči i tijekom ljeta 1991. nagoviještala je da se rat ne može izbjeći. Kao i drugdje, i Osijeku je nedostajalo opreme i naoružanja za uspješnu obranu i pružanje značajnijega otpora.⁶¹ Osječke vojarne imale su ključno mjesto u povezivanju JNA i pobunjenih Srba iz okolnih naselja. Stalnim granatiranjem iz vojarni Narodni heroj Milan Stanivuković i Maršal Tito, te s Poligona C, opskrblijvanjem iz vojnog skladišta Lug te poticanjem iz Komande brigade – Doma

⁵⁸ HR-HMDCDR-17, 3537, Oslobođanje vojarni, str. 15.

⁵⁹ Isto, str. 26.

⁶⁰ Isto, str. 16.

⁶¹ HR-HMDCDR-18, 3671, Obavijest Zapovjedništva ZNG Regionalnom kriznom štabu za Slavoniju i Baranju, 20. 8. 1991., str. 1.

JNA i stacionara u Tvrđi, pružana je znatna pomoć lokalnim pobunjenim Srbima. S druge strane, JNA je posjedovala znatne količine naoružanja, tehnike i logistike te vrlo povoljan taktički raspored snaga. Uočena je visoka motiviranost zapovjednog kadra za borbu, operativna podrška JNA i značajna podrška pobunjenih Srba. Nije zanemarivo mišljenje da je postojala vrlo razvijena i koordinirana obavještajna mreža u policijskim, vojnim, civilnim i ostalim javnim strukturama.⁶²

Zapovijed za blokadu vojarni bio je dugo očekivan izravni povod JNA da napadne Hrvatsku i nanese joj konačni udarac. To je planirano već ratnim planom Sutjeska-2, osmišljenim početkom 1980-ih, a detaljno razrađenim 1990. za slučaj napada na SFRJ izvana. Godine 1991. operacija je izmijenjena i prilagođena novim domaćim prilikama. Za Slavoniju plan je uključivao presijecanje na pravcu Gradiška – Virovitica i daljnji proboj prema Varaždinu i Zagrebu. Tako je 19. rujna 1991. Komanda 1. vojne oblasti izdala direktivu za završetak (treće, op. a.) mobilizacije, deblokadu vojnih objekata i jedinica JNA, prodor do crte Našice – Slavonski Brod, tj. Koprivnice i Varaždina te Okučana. Planirano je da se cijela operacija provede u tjedan dana. Ona nije mogla uspjeti ponajprije zbog neuspješne rujanske mobilizacije, rasula (pričuvnih) jedinica, nedoraslosti oficira zapovijedanju većim jedinicama, nejasnog cilja i pada morala (Marijan 2013: 124, 362, 395). Čak je i na „vitalnom sektoru“ istočne Slavonije, gdje je JNA planirala uporabiti glavne snage, odaziv vojnih obveznika bio katastrofalan, posebice u pješačkim jedinicama (*Balkan battlegrounds*, 2002: 98). Najveće dezerterstvo u JNA, ne samo u Osijeku, nego i općenito, bilo je upravo tijekom „bitke za vojarne“ (Marijan 2006: 117).

Uspješnost osječke „bitke za vojarne“ očitovala se u zapljeni značajne količine naoružanja, odbacivanju agresora (na udaljenost dohvatljivu oružju većeg kalibra), daljnjem ustroju postrojbi (130., 135. i 160. brigade te topničkih, protuoklopnih i protuzračnih postrojbi),⁶³ dodatnom učvršćenju kružne crte obrane grada. Povezani sustav rovova, bunkera i skloništa protezao se od utoka Karašice u Dravu na zapadu do Nemetina na istoku i na sjevernoj, baranjskoj strani od Zoološkog vrta do nasipa za selo Kopačevo. Južni pravac crte obrane protezao se od Poljoprivrednog fakulteta do pustare Tufek i dalje do Brijesta, Tenjskog Antunovca, Ivanovca i Vladislavaca (Najman *et al.* 2004: 305). Cijela crta obrane slijedila je pravac: Drava – Nemetin – Močari – Kriva Bara – Kolarvica – Tufek – Brijest – Brešće – Livana – Graškovina – Đurđevo polje – (TT 91,9) – K-89,3 – Poganovačko – Brondin kanal (TT 99,2) – Ugljenište (TT 90,0) – ušće Karašice – Drava – Zoološki vrt – nasip – Tvrđavica – nasip – benzinska postaja – Podravlje – nasip do TT 85,5 – vanjska strana zelenog pojasa do rajona Rasadnici (uključno) – Drava.⁶⁴ Osječka bojišnica bila je dugačka oko 50 km (Najman *et al.* 2004: 305).

Iako je nakon uspješnog napada na vojarne 17. korpus praktički nestao iz Slavonije, a 12. pabr. najkasnije do 19. rujna 1991. potpala pod 12. korpus (Marijan

⁶² HR-HMDCDR-17, 3537, Oslobođanje vojarni, str. 23.

⁶³ Isto, str. 23.

⁶⁴ HR-HMDCDR-18, 3671, Zapovjedništvo obrambenih snaga istočne Slavonije i Baranje, Zapovijed pukovnika Karla Gornšeka, 2. 11. 1991., str. 1.

2013: 26), najteži dani tek su slijedili. Ojačan naoružanjem i konsolidiranom crtom obrane, Osijek je tek trebao započeti svoju sustavnu obranu. Nakon okupacije Sarvaša, Nove Tenje, Antunovca, Ernestinova, Laslova i približavanja JNA prema prometnici Đakovo – Osijek, Osijeku je u studenom i prosincu prijeto potpuno okruženje. Brze i učinkovite akcije zauzimanja vojarni i vojnih objekata (završene 20. rujna) imale su izniman značaj za obranu Osijeka i toga dijela istočnoslavonske bojišnice i predstavljaju jedan od najvažnijih događaja za cjelokupnu obranu grada u Domovinskom ratu. Nakon „bitke za vojarnu“, Osijek je sve više poprimao obilježje grada s odsudnom obranom kao prevladavajućom strategijom hrvatske obrane 1991. godine (Marijan 2013: 367). U takvom je stanju dočekao potpisivanje Sarajevskog primirja 2. siječnja 1992. (na snagu stupilo 3. siječnja), čime je konačni uspjeh u obrani grada i formalno postignut. Upravo zahvaljujući snažnoj utvrđenosti obrane, posebice na južnim i istočnim prilazima, Osijek je na kraju ostao „nepokoreni grad“.

IZVORI I LITERATURA

Neobjavljeni izvori

Hrvatska – Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb – Digitalna zbirka dokumenata – inv. br. 3671 (HR-HMDCDR-18, 3671).

U posjedu autora

Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Policijska uprava Osijek, Operativni štab, Izvješće o važnijim događajima za dan 12./13. 9. 1991.

Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Policijska uprava Osijek, Operativnom štabu MUP RH, Depeša: 511-07-02/10-210-1060/91. Š. G., Osijek, 15. 9. 1991.

Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Policijska uprava Osijek Štabu akcije Zagreb, Izvješće o važnijim zbivanjima za dan 14/15.09.1991. godine u vremenu od 02,00 do 08,00 sati. Osijek, 15. 9. 1991.

Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Dnevni pregled vojnih zbivanja 1991. za dan 15. 9./16. 9. 1991., Ev. br. 144.

Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Dnevni pregled pokreta vojnih jedinica 1991. za dan 28 9./29. 9. 1991., Ev. br. 126.

Memoarsko gradivo

Hrvatska – Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb – Zbirka memoarskog gradiva – Intervju s Eduardom Bakarcem 3. srpnja 2015., inv. br. HDD2-37 (HR-HMDCDR-17 HDD2-37).

Hrvatska – Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb – Zbirka memoarskog gradiva – Talapko, Josip. Oslobođanje vojarni, Osijek, 2013., inv. br. 3537 (HR-HMDCDR-17, 3537).

Hrvatska – Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb – Zbirka memoarskog gradiva – Šimić, Vladimir; Bakarec, Eduard. Osijek u Domovinskom ratu – analiza događaja 1990.–1991., Osijek, 2011., inv. br. 2077a (HR-HMDCDR-17, 2077a).

Tisak

Glas Slavonije

- A., S. Vojni stacionar u rukama Garde. *Glas Slavonije*, 12. rujna 1991., 32.
- Balent, Jože. Pravo skladište. *Glas Slavonije*, 21. rujna 1991., 5.
- D., A. Vojnici bježe – Boro s teroristima. *Glas Slavonije*, 13. rujna 1991., 32.
- D., A. Vratite oružje. *Glas Slavonije*, 27. rujna 1991., 16.
- Diklić, A. Nikad više u rat. *Glas Slavonije*, 12. rujna 1991., 32.
- Divjak, Bojan. Trideset sati pakla u Osijeku. *Glas Slavonije*, 16. rujna 1991., 12.
- Jovanović, T. „Bijela kasarna“ je pala. *Glas Slavonije*, 18. rujna 1991., 12.
- Jovanović, Tihomila. Kako se brani Čepin. *Glas Slavonije*, 4. rujna 1991., 13.
- K., I. Pobjeglo dvadeset vojnika. *Glas Slavonije*, 11. rujna 1991., 32.
- Knežević, Jasminka. Lug je naš. *Glas Slavonije*, 22. rujna 1991., 12–13.
- Korman, I. Batine pijanog vojnika. *Glas Slavonije*, 12. rujna 1991., 18.
- Korman, I. 24 sata u gradu i okolici. *Glas Slavonije*, 21. rujna 1991., 15.
- L., V. 500 granata na Osijek. *Glas Slavonije*, 15. rujna 1991., 18.
- Labaš, T. Veliki uspjesi! *Glas Slavonije*, 19. rujna 1991., 1.
- Schmidt, I. Divljaštvo okupatora. *Glas Slavonije*, 19. rujna 1991., 11.
- Š., N. Vijori hrvatska zastava. *Glas Slavonije*, 16. rujna 1991., 32.
- Špoljarić, N. Hrvatska zastava pobjedom vijori. *Glas Slavonije*, 18. rujna 1991., 5.
- Špoljarić, N. Vijori hrvatski stijeg. *Glas Slavonije*, 26. rujna 1991., 15.
- Špoljarić, N. Vijori hrvatska zastava. *Glas Slavonije*, 16. rujna 1991., 15.
- Topić, D. Osvojen Dom JNA. *Glas Slavonije*, 17. rujna 1991., 3.
- Topić, D. Gnijezdo šakala. *Glas Slavonije*, 27. rujna 1991., 12–13.
- Vukotić, M. Noć straha. *Glas Slavonije*, 2. rujna 1991., 5.

Narodna armija

- M. Sinanović. Pomoć je došla s poligona C. *Narodna armija* (Beograd), 21. rujna 1991., 19.

Objavljeni izvori i literatura

- Crkvenčić-Bojić, Jasna, ur. 1992. *Popis stanovništva, domaćinstva, stanova i poljoprivrednih gospodarstava: 31. ožujak 1991.: stanovništvo prema narodnosti po naseljima*. Zagreb: Republički zavod za statistiku Republike Hrvatske.
- Kadijević, Veljko. 2003. *Moje viđenje raspada*. Beograd: Politika.
- Koledić, Đuro, ur. 1992. 106. Osijek: 106. brigada Hrvatske vojske.
- Lucić, Josip, ur. 2012. *3. gardijska brigada hrvatske vojske „Kune“*. Zagreb: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske – Glavni stožer Oružanih snaga RH.
- Marijan, Davor. 2004. *Bitka za Vukovar*. Zagreb – Slavonski Brod: Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje.
- Marijan, Davor. 2006. Jugoslavenska narodna armija – važnija obilježja. *Polemos* 9 (1): 25–43.
- Marijan, Davor. 2012. Zamisao i propast napadne operacije Jugoslavenske narodne armije na Hrvatsku u rujnu 1991. godine. *Časopis za suvremenu povijest* 44 (2): 251–275.
- Marijan, Davor. 2013. *Obrana i pad Vukovara*. Zagreb: Hrvatski institut za povijest.
- Najman, Dražen; Posilović, Ivan; Dujić, Marko. 2002. *Narodna zaštita u Domovinskom ratu*. Zagreb: Udruga dragovoljaca Narodne zaštite Domovinskog rata.
- Najman, Dražen; Posilović, Ivan; Dujić, Marija. 2004. *Blokade i osvajanja vojarni i vojnih objekata JNA u Hrvatskoj 1991. (svjedočanstva i prilozi o Domovinskom ratu)*, knj. 1. Zagreb: Udruga dragovoljaca Narodne zaštite Domovinskog rata.
- Nazor, Ante; Gotal, Nikolina; Lukan, Biserka; Vojković, Ana Marija; Žužul, Marija. 2011. *Hrvatska policija u Domovinskom ratu*. Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova RH.
- Nobilo, Mario. 2000. *Hrvatski Feniks: diplomatski procesi iza zatvorenih vrata: 1990.–1997.* Zagreb: Nakladni zavod Globus.
- Office of Russian and European Analysis. 2002. *Balkan battlegrounds: a military history of the Yugoslav conflict, 1990-1995*. Washington: CIA.
- Ratni zločini srpskih vojnih i paravojnih postrojbi u hrvatskom Podunavlju 1991–1995*. 1997. Vinkovci: Centar za dokumentaciju o Domovinskom ratu.
- Rupić, Mate, ur. 2007. *Republika Hrvatska i Domovinski rat 1990.–1995. Dokumenti knjiga 1. Oružana pobuna Srba u Hrvatskoj i agresija oružanih snaga SFRJ i srpskih paravojnih postrojbi na Republiku Hrvatsku (1990.–1991.)*. Zagreb: Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata.
- Živić, Dražen. 2003. Prognano stanovništvo iz hrvatskog Podunavlja i problemi njegovog povratka (1991. – 2001.). *Hrvatski geografski glasnik* 65 (1): 63–81.

THE BATTLE FOR THE BARRACKS AND ARMS IN OSIJEK IN 1991

Ivan Mihanović

SUMMARY

The defence of Osijek is one of the episodes in the defence of eastern Croatia during 1991. The paper investigates capturing of the barracks, military facilities and arms of the JNA in Osijek and its near vicinity in September 1991. Capturing the barracks (also called the "battle for the barracks") is one of the key events in the defence of the city of Osijek but also of the Republic of Croatia. Not only that 12th Proletarian Mechanized Brigade of the JNA (JNA 12th Corps) was forced to leave the city and all these objects, but Croatian forces won all the weapons of the Osijek Partisan Brigade of the Territorial Defence. The success of the blockade and the attack on the barracks and military facilities and capturing the arms in Osijek played a decisive role in the further defence of Osijek: it enabled further consolidation of the defensive line of the city which proved to be crucial for the overall defence of Osijek and its remaining in the unoccupied parts of Croatia during the 1991–1995 Homeland War.

Keywords: Battle for the Barracks, Military Infirmary Tvrdča, Barrack Maršal Tito, Barrack National hero Milan Stanivuković, Lug Military Warehouse, Polygon C.

